

Anastasio Albisu idazleari, agurra

EUGENIO AROZENA

1.-Bizitza:

Anastasio Albisu Ayerdi, 1915 urteko martxoaren 27an Lazkao-ko Elizalde etxean jaio zen (lazkaotarrak etxe hau Errementariaren etxea bezala ezagutzen zuten. Honen argibidea Anastasioren aitona profesioa "herrero" izatean datza, 1884 urtean Erreginak honen ziurtagiria eman ziolarik.) Anastasioren aita, Jose Mª Albisu Sarasola, lazkaotarra zen, eta ama, M^a de las Mercedes Ayerdi y Beobide, ataundarra.

Apez ikasketak egitera 12 urterekin Saturraranera joan zen eta han lau urte igaro ondoren Gasteizeko Apeztegian jarraitu zituen.

Anastasioren gurasoek "soldaduskako kuota" ordaintzen zuten, gerla hasi zenean Anastasiok, soldaduska egiteko lekua aukeratu ahal izan zezan. Honela Donostiako Loiolako kuartela aukeratu zuen.

Apez ikasketak, Francisco Yarza apezaren zuzendaritzapean, ilunabarretan jarraitu beharrean aurkitu zen. 1939.urtean Bergaran egin zen apaiz, zoritxarreko gerla amaitutako urtean.

1939-1940 urtetako apaiz-lana, Fontecha, Arabako herriskan egin zuen, 1940-1943 urte bitartekoa Trintxerpen, Pasaiako auzoan. 1943.urtean, 28 urte zituela, Azkoitiara joan zen kristau fedea zabaltzera eta irakastera, eta azken arnaseraino (1997.apirilaren 14a) hemen bizi izan zen. Azkoitiako kanposantuan hilobiratua dago.

Euskararen zaletasuna aitaren doaria izan du. Anastasioren aitak euskarari zion maitasuna eta errespetua bere semeari irakatsi zion, altxor horri eusteko aholkatuaz. Geroztik apezgaitegitik egindako eskutitzak Lazkaora euskarazkoak izan ziren.

Gasteizeko apaizgaitegian Anastasio ikasle zen aroan euskal giroa ezin hobea omen zen Kardaberaz bazkuna zela bitarteko. Igandea iristen zenean apezgaitegitiko bazkide euskaldunak bildurik lantxo zenbaiten irakurketa eta ondoren irakurritako lanen azterketa kritikoa izaten zuten. Euskal giro honek Kardaberaz bazkunaren konportak zabaltzen ditu eta elkarte honen barruan beste Kardaberaz elkarte txiki bat prestatzen dute, azken hauek aldizkari bat argitaratzera iritsiz. Elkarte berri honen arduraduna Arizmendiarieta izan zen.

Euskararekiko giro eder hura, beste herri ekintza asko bezala 36ko gerlak eten zuen.

Aurrera jarraitu baino lehenago egoki iruditzen zait Azpeitian egin zitzaion omenaldian Juan Mari Lekuona jaun agurgarriak "bat-batean" eskaini zizkion hitzak aipatzea.

"Agian ez daukat ezer esan haundirik eta esan dezakedanak berriz izan dezake bere garrantzia. Aipatu da belaunaldi bat oso ezaguna ez dena, belaunaldi bat Gasteizeko seminarioan euskaldundu eta batez ere trebatu zena euskaraz idazten eta euskal idazle izaten; hango "Gimnasium, hango idearium" eta Gasteizeko seminarioan eta zoritxarrez esperantza haundiko belaunaldi bat izan arren eta gogoratu 1935.urtean gazte horiek Lekeitioko olerki sarian hiru sari atera zituztela. Gero gerra etorri zen, gerrarekin mozketa, eta mozketa horrek explikatzen du Anastasio eta horren antzeko beste idazle asko izkutuaren gelditu izana, eta agian, behar zuten erantzunik ez dute izan. Garai txarretan lan egin dute, garai zailtan.

Nik bakar bakarrik entzun nuenean zer ospatzen zen hemen, nahi nuen azaldu batez ere badakidalako zer hartu emanak zituen osaba Manuelekin eta bera nola izan zuen irakaslea eta gogoan daukat oso gaztetatik gure osabak miresmen handia ziola gure Anastasiori; asko eta ondo idazten zuen. Anastasiok besterik ez du egiten; agian garai batean Urruzuno apaizak eta beste apaiz askok egiten zutena. Herriko semeak ziren, herriko sustraia eta herriko umorea, herriko erraztasuna, herriko entretegarri ziren. Gauzak kontatu eta elkar gozatzeko eginkizun hori inork baino hobeto ezagutu zuen Anastasiok. Behar bada esan dudan bezala garai txarreko unek izan ziren, horregatik

du, hain zuzen, meritu berezia D. Anastasiok. Eta honen belau-naldiko apaizek egin zuten lana euskal kulturaren alde. Horixe esanez nik inprobisazio hau bukatzen dut, zorionak emanez eta hau bakarrik nahi diot esan: hemen egon balitz, aipatu dudan osabak ere Anastasio bihotzetik zorionduko zukeela”.

Anastasio 1943an Azkoitian kokatzen delarik eleizbarrutiko ekintza guztiak euskaraz antolatzen hasten da: sermoiak, idatziak, batzarrak, eta abar... Azkoitiarrek kristau fedea euskaraz bizitzen dute. Aurrez herri honetan euskaraz eleiz ekintza gutxi egiten ziren, eta aldaketa honek bati baino gehiagori ezpainak zimurtu zizkion. Hau hobeto ulertzeko adibide bat jarriko dut: Anastasioren zilar eztaiak zirela eta, azkoitiarrak *Gartxi-Ximeno* antzerkia taularatzen dute eta herrian antzeztu ondoren Zarautzen antzezteko deialdia izan zuten. Bainan bertan antzeztega galerazi egin zieten, azkoitiar jauntxo zenbaiten eraginez. Ohartu behar gara Franco-ren garaia gertakizuna dela.

1989.urteko ekainaren 29an Azkoitiako Udalak, aho batez, *Azkoitia-ko seme* izendatu zuen. Horrela abuztuaren 16an herriko plazan, Ramon Unanue alkate jaunak *Semetzako Agiria* aureskua dantzatu ondoren eskaini zion.

1992.urtean Azpeitiako “Euskadiko X. Euskal Antzerki Topaketak” Anastasiori omenaldi bat eskaini zion, abenduaren 17an Azpeitiako udalaren Areto nagusian ospatu zena. Anastasiok mahai-kide izan zituen Azpeitia eta Azkoitiako alkate jauna, Kultur Diputatu Mª Jesus Aranburu anderea, Jaurlaritzako ordezkari Eusebio Larrañaga jauna, Euskaltzaindiko Juan Mª Lekuona eta aipatutako bi udaletetako zinegotziak.

Antzerki obren alorrean murgildu aurretik, adierazi behar da, Anastasiok antzerki lanen sortzaile bezala bi sasoi izan zituela. Bata, 1935-1974 tartean, eta beste sasoi, 1994-1997. Ikusten den bezala hogeituro urtetako atsedena izan zuten, letargia hartatik ateratzeko gantzukia azpeitiarrek Antzerki Topaketetan eskainitako omenaldiak eman zion, eta antzerki sormena berriro berpiztuaz idazteari ekin zion, hiru urtez, beste 19 antzerki idatziaz.

2.-Lehen sasoioko antzerki lanak

1935. urtean, Gasteizeko Apaizgaitegian, sariketa bat izan zen. Sariketa hau Mixio-Bazkunak antolatu zuen eta Mixio antzerkitxo bat bertara bidali behar zen. Lanak euskaraz edo gaztelera

aurkez zitezkeen. Anastasiok "Ni ez kristarra" antzerki liturjikoak euskaraz bidali zuen; antzerki honen giroa Berriotxoaren martiritzan oinarritua dago. Antzerki honi lehenengo saria eman zioten eta 1935urteko abenduaren lehenengo igandean Gasteizeko apezgaitegian antzeztua izan zen.

1936.urtean *Garoa* eta *Ni ez neskazar* antzerkiak idazten ditu. GAROA antzerkia hitzez-hitz Txomin Agirreren *Garoa* ohiturazko nobelan oinarritzen da.

Ni ez neskazar komedia bat da. Erretorearen neskameak, Prakas mutil zaharrak berarengan arreta jar zezan, erretoreak bazkarirako zeukan eperrak Prakas-i ematen dizkio. Ondoren, Erretorea ustegabeko gonbidatu batekin bazkaltzera etortzen denean neskamearen estuasunak ez dira makalak.

1944.urtean *Txomin Arlote* komedia idazten du. Amona batek bere ilobei ipuia kontatzen die: Txominek, mundu honetan urte asko bizitzearren, anima deabruei saltzen die eta ondoren gainera deabruak engainatzen ditu.

1945.urtean *Gabon Gaua* komedia idazten du: Jesus haurraren jaiotza Belenen. Aralarko artzaia den Mikel deabruaren tentazioen artean, Jesus gurtzera joaten da.

1954.urtean *Sortzez garbia* komedia idazten du. Lourdesko Andre Mariaren agerpenak agintarien artean sortzen dituen eztabai-dei buruz.

1956.urtean Arantzazuko Andre Mariaren urtea zela eta zenbait sariketa ospatu ziren eta epai-mahaiak antzerkiei eman beharreko sariei buruz honela zion: "Epai maieko autatuak izan diranak, Antonio Arrue, Manuel Lekuona eta Luis Mitxelena jaunak agertu diren idatz lanak banan bana irakurri eta aztertu ondoren, Agorraren 16an Arantzazun bildurik erabaki auek artu dituzte: ...3) Antzerti-lanetan, bi lanik onenak berdintsuak izanik. 5.000 pezetako sari bakarria biei erdibanatzea erabaki dute. Antzerkien izenak "*Gabak zekarren eguna* eta *Mesederik aundiena*. Egileak Etxaniz-tar Nemesio eta Albisutar Anastasio jaunak, biak apaizak..."

Mesederik aundiena hiru ekitaldiko drama da. Lehen ekitaldia Ganboa eta Oinaztarren arteko burrukak dira. Bigarren ekitaldian Arantzazuko Amaren agerpenaren mirari handia eta azkeneko ekitaldian Arantzazu eraiki ondorengo giroa agertzen da, Joanes euskaldun zaharra pertsonaia berezia delarik.

1955.urtean *Ogi ta ardo, Eduardo*, antzerkia idazten du. Antzerki hau *Marcelino Pan y Vino* filmean inspiratua zegoen bi ekitaldiko komedia bat osatuaz.

1958.urtean *On egitean dago zoriona* ekitaldi bateko komedia laburra dugu. Sorgin zahar batek mutil gaztea sorgintzen du. Sorgindutako mutilaren neskalagun maitagarriak laguntzen dio sorginkeria hausten.

1959.urtean *Loiola-Xabier* bizitzaz lau ekitaldietan antolatuta-ko antzerkia idazten du. Lehen ekitaldia, Xabier eta sendiaren zenbait pasadizu gazteluan. Bigarren ekintza antzekoa dugu; oraingoan Ignazio eta Loiolatarrak beraien gazteluan. Hirugarren ekintzan bi saildunen Pariseko ikasketak. Eta amaierako ekintza Erroman gertatzen da.

1960.urtean *Garxi-Ximeno* lau ekitaldi eta amaieraz osatutako traxedia dugu. Bertan, Garxi Ximeno eta Goñiko jaunak ditugu alde batetik, eta Butroeko jauna eta Espainiako Errodrigo bestetik, lehenak giristinuak eta bigarrenak jentillak. Erdizkatze hontan sortzen diren gatazkak eszenaratzen dira.

1961.urtean *Pernando Amezketarra*. Pernandoren historia idazlan askoren iturri da eta antzerkiak ere iturri hontatik edan du. Anastasiok antolatutako komedia hau ekitaldi batekoa da eta bertan Pernandoren bost pasadizu eskaintzen dira.

1965.urtean *Leen bear zuen* ekitaldi bateko drama. Bertan mutil gazte bat urkamendira kondenatua dago hilketa batengatik. Kondenatuak adierazten du bera ez dela erruduna herriko jauntxoak baizik. Lehenik, bere ama, herriko jauntxo batek bortxatu eta zokoratua eduki zuen bera sortu arteraino. Ondoren, zaintzarik gabe hil zitzaion eta zazpi urterekin jauntxoak bera baztertu zuten amagalduren seme bat bailitzen.

Bestalde, urte honetan, Peñafiorida kontearen "El Borracho Burlado" opera komikoa euskarara itzultzen du "Moskorra parregari" izenarekin eta modu honetan Anastasiok agirian ezartzen du Peñafiorida Konteak euskalkiei buruz zioena ez zela sakon eta egokia. Hori ikusteko, irakurleak berak epai dezan, Peñafiorida Konteak euskalkien gai honi buruz idatzitako Auspoaren 48.alean 85 orrian aurki daitekeena transkribatzen dugu:

"La primera se dirige a aquellos que notarán la mezcla que se hace del vascuence y castellano, pareciéndoles mas regular el

que todo fuese en uno de los dos idiomas. Digo, pues que mi primera idea fue que toda esta ópera fuese en vascuence; pero luego me faltó la dificultad del dialecto de que me había de servir en ella. Si me valía del de Azcoitia hubiera sido poco grato a todo el resto del País hasta la frontera de Francia, por la preocupación que tienen contra el vascuence o dialecto de Goierri; y si quería usar el dialecto de Tolosa, Hernani, San Sebastián, etc. exponía a los actores a hacerse ridículos; pues sería difícil que todos pudiesen imitarle bien. Por esta razón, pues me hube de contentar con reservar el vascuence para lo cantado haciendo que todo lo representado fuese en castellano”.

1971.urtean *Nekaldia* antzerki liturjiko laburra idazten du. Honen gaia San Mateoren liburutik hartutakoa da, Jesusen epaiketa eta gurutz hiltzatzea.

1973.urtean *Trabenen* antzerkia idazten du. Ekitaldi bakarreko komedia laburra da. Tabernariak bere emazteari esaten dio tabernako eginkizunak bete ditzala bera ferira doan bitartean. Emaztearen haserreak senarra ez du xamurtzen eta emazteak sukaldea eta mostradoreari kaso egin behar dienez, bezeroek bat bestearen atzetik engainatzen dute. Senarra bueltatzean haserratu egiten da, bainan dagoeneko alferrik da, egina egina baitago.

1974urtean *Euskal Erriaren etorkizuna*, komedia hau ikastolako hurrei eskainitakoa da. Irakasleak ikastolako gaztetxoei erakusten die, Euskal Herriko zazpi anaien arteko batasun iraunkorrena euskara mintzatzean dagoela eta euskara galtzeak Euskal Herriaren zatiketa dakarrela.

3.-Bigarren sasoiko antzerki lanak

1994. Urtean, bi antzerki obra idazten ditu:

- *Seme ondatzaillea*, atal batekoa da, bertako gaia Itun Berriko parabolari aurkitzen du.
- *Jesusen jaiotza* atal bakarreko antzerkia, Jesusen jaiotzako pasarteak kontatzen ditu euskaldun pertsonaiak partaide direla.

1995.Urtean hiru antzerki idazten ditu:

- *Astoa eta otsoa*, On Manuel Lekuonak izen bereko ipuina gaztetxoentzako idatzi zuen eta lan honetan oinarrituz atal bakarreko antzerkia idazten du.

- *Auntz basatia*, atal bakarreko jolas antzerki, hau ere gazte-txoei eskainia da. Bertan, ama eta hiru alabatxo txinguriaren laguntzarekin Auntz basati baten erasoen kontrako pasarteak kontatzen dira.
- *Onela gertatu zan*, antzerki honek, Mariak Jesus haurra munduratu baino lehenago izandako pasarteak kontatzen ditu.

1996 Urtean hamabi antzerki idazten ditu:

- Ipui unibertsaletan oinarrituz 4 antzerki idazten ditu eta antzerkien izenburuek ederki adierazten dute ipui bakoitzaren jatorria: 1.-*Elur zuri eta zazpi Ipotxak*, 2.-*Txano gorritxo*, 3.-*Bat, bi, iru txerritxo*, 4.-*Krisaillu miresgarria eta Aladino*.
- *Lazkao Txiki* komedia, Jose Antonio Ormazabalena Lazkao Txiki liburutik hartutako pasarteekin osatzen du.
- *Pozak eta negarrak* antzerkia eratzen du 1971urtean aurrez idatzitako "Nekaldia"n oinarrituz eta berau osatuz.
- *San Mielgo erensugea*, euskaldunentzat hain ezaguna dugun Aralarko leiendan oinarrituz egindako antzerkia.
- *Gotzaia bata eta Erregea bestea*, komedia honen gaiaren oinarria bi gaztetxoek bizitzan dago, hauek txori kabi bat aurkitzen dute bi arraultzekin. Bakoitzak mensai ezberdina du, batek "Ni jaten nauena Gotzaia izango da" eta besteak "Ni jaten nauena Erregea izango da". Gaztetxo bakoitzak arraultza bana jaten du eta ondoren sortzen diren pasadizoekin osatzen du lan hau.
- *Pozak eta negarrak*, komedi honek Orientera eramaten gaitu, Soliman erregearen erreinura. Erregea sorgin aholkulari batekin bizi da eta egun batez ezkontzea pentsatzen duenean, sorgina aurka jartzen zaio sorginkeriak eginaz.
- *Uso zuria*, atal bateko komedi honetan senar emazte bikote bat bere haurtxoarekin baserri batean bizi da. Senarra mendira joandako egun batean etxera sorgin bat azaldu eta emakumea sorgintzen du uso bihurtuz, gainera sorginak emaztearen irudia hartzen du, baina azkenean aldaketaz senarra ohartzen da eta sorginkeria hausten du.
- *Belzunzeko Gaston*, lau ataletan osatutako traxedia A. Campionek idatzitako istorioan oinarritzen da. Campion bera antzerkiko narratzaile ipintzen du.

— *Notre Dameko konkorra*, komedi honen osaketaren ispiri-
tua Dienep-ek idatzitako lanean dago, honen arabera anto-
latzen duelarik antzerkia.

1997.urtean *Santa Kruz apezka gerralari...* Lau ekitaldietan osa-
tutako antzerki dramatikoak. Bigarren gerla karlistetan Santa Kruz
apezaren inguruan Orixek idatzitako liburuan oinarritzen da.

Hona irakurleak non topa ditzakeen gure autorearen antzerki lanak.

Ni ez kristarra eta Erreka zuloan	<i>Kardaberaz 6</i>	(329-339)
Gabon gaua	"	(312-328)
Ogi ta ardo Eduardo	"	(281-300)
On egitean dago zoriona	"	(301-312)
Nekaldia	"	(199-218)
Trabenan	"	(257-279)
Garoa	"	(135-172)
Mesederik aundiena	"	(99-134)
Loiola-Xabier	"	(173-229)
Gartzi-Ximeno	"	(11-98)
Leen bear zuen	"	(231-258)
On egitean dago zoriona	<i>EGAN 1-4/ 1959</i>	(102-110)
Euskal Erriaren alde	<i>Euskarazaintza 1992 XX</i>	(36-45)
Txomin Arlote	<i>Azpeitiako Antzerki Topaketa-1992</i>	(13-23)
Pernado Amezketarra	" " " "	(79-100)
Sortzez garbia	<i>EGAN 1993</i>	(137-147)
Santa Kruz apaiza, gerralari...	<i>EGAN 1997</i>	

*Seme ondatzaillea

*Jesusen jaiotza

*Astoa eta otsoa

*Azkoitiko Gabon Sariak

*Auntz basatia

*Onala gertatu zan

*Elur zuri ta 7 Ipotxak

*Txano Gorritxo

*Bat, bi, iru txerritxo

*Lazkao Txiki

*Krisaillu miresgarria

*Pozak eta negarrak

*Jesusen nekaldia

*San Mielgo Erensugea

*Gotzaia bata eta Erregea bestea

- *Uso zuria
- *Belzunzeko Gaston
- *Notre Dameko konkorra
- *Santa Kruz apeza, gerralari...

4.-Antzerkien kokagunea

Anastasio Albisuren antzerkiaren kokagunea ez dut irakurle ikuspegi soiletik egingo. Antzerkilari naizen neurrian nire antzeko diren adiskideen gidagarri eta argitzaile izateko asmotan joango dira hurrengo lerroak.

Albisuren antzerki sorta "hiru antzerki eskola" desberdinetan sailkatu dut hauei atal bateko antzerkiak erantsiaz. Sailkapen hau benetako antzerki krazio direnetan oinarritua dago:

Antzerki kulturala. Eskola mota honen baldintzak betetzen dituzten obrak, nire ustetan, hauek dira: 1.-Ni ez kristarra, 2.-Gabon gaua 3.-Sortzez garbia 4.-Nekaldia 5.-Betania 6.-Seme ondatzaillea 7.-Jesusen jaiotza 8.-Onala gertatu zan 9.-Azkoitiko Gabon Sariak 10.-Pozak eta negarrak 11.-Jesusen nekaldia. Irakurleak dakien bezala antzerki eskola honen bereizgarrietako bat honela uler daiteke: "Antzez gertakizuna" sortu baino lehen bi aldeak sinismenarekin identifikatuak eta komunikatuak daude, kasu honetan kristau fedea bide delarik.

Antzerki erromantikoa. Eskola honen zioa ez da Albisuren kasua aleman eskolaren zorroztasunez ematen, baina fantasia, mito, poesia duen heinean jarri dugu hemen. Erromantiko eskolan kokatuko nituzkeen antzerki obrak hauek dira: 1.-Loiola-Xabier, 2.-Gartzi-Ximeno, 3.-Mesederik aundiena, 4.-Belzunzeko Gaston, 5.-Santa Kruz apeza, gerralari...

Salaundiko antzerkia. Eskola mota honi buruzko helburuak desberdinak dira, baina kasu honetan Anastasioren antzerki sailaren andana bat eskola honetan sailkatzearen arrazoiak ondo-koak dira: Hezkuntzaren erabilpen aberatsa, pertsonaien asmakizunak eta ateraldiak eta gezur-antzeko esamesak: 1.-On egitean dago zoriona. 2.-Trabenan, 3.-Ni ez neskazar, 4.-Pernando Amezketarra, 5.-Txomin Arlote, 6.-Garoa, 7.-Izarrekin izketan, 8.-Ogi ta

---

*Antzerki hauek aurki daitezke Lazkaoko Beneditarren liburutegian eta lan honen egileak ere badauzka.

ardo, Eduardo, 9.-Erraondo txistularia, 10.- Orain ez, 11.-Notre Dameko konkorra, 12.-Lazkao Txiki, 13.-San Mielgo Erensugea.

Ataleko antzerkiak. Antzerki hauek gatzetxoei zuzenduak dira eta gehienak ipui desberdinetan oinarrituak: 1.-Euskal Eriaren etorkizuna, 2.- Auntz basatia, 3.-Astoa eta otsoa, 4.- Elur Zuri eta 7 Ipotxa, 5.-Bat, bi, iru Txerritxo, 6.- Kriseillu miresgarria eta Aladino 7.-Txano Gorritxo 8.- Uso Zuria, 9.- Gotzaia bata eta Erregea betea.

4.-Zutabe nagusiak

Anastasio Albisuren antzerkiaren mamia hiru zutabe nagusi hauetan sostengatzen da: *trama*, *tema* eta *karakterizazioa*. Bakoitzaren argibideak ondoren doaz:

Tramak, orokorrean, Anastasiok antzerkian ondo lotzen ditu; hala eta guztiz ere, nire ustez, badu azpilotura bat aipatu gabe ezin dudana utzi eta Salaundiko antzerkietan gehien agertzen dena; egilea kontalaria da. Antzerkiko pertsonaiak kontalarien hariari lotutako txotxongiloak dira eta, kasu hauetan, antzerkiak nahaspilaren maila azken mugan lortzen du. Adibide zenbait aipatu nahi ditut:

Leen bear zuen (Antzerkiaren azkena Petriren hitz solasarekin amaitzen da. Urkatzera kondentatua dago)

"Kristau arteko maitasuna ezak...!

Nere aita, on Mikol'ek, bere izena ukatu zidan jaiotzean. Ogi-koxkor baten truke, galdu zidan nere ama Pettan-ek. Zazpi urteko umetxo bat besterik ez izan arren, bakar-bakarrik jaso bear izan nuan nik nere amaren azken arnasa.

Nere amaren gorputz-illaren gañean nengoen artean negarrez, gizon zahar bi etorri, ta iñungo begirunik gabe nere amaren illotza kendu zidatenean.

Eta ez zan an ezertarako apaizarik agertu...!

Eta zazpi urte besterik ez nituen nik...!

Ona zan nere ama, On Ixteben. Oso ona...! Jaungoikoari barkamen eske il zan nere ama otoitzean.

Eta ala ere, ez zenduten aren alde "Pater Noster" bat ere esan...

Nun eortzi zuten, ez dit iñork esan, eta ez det aren illobi-gañean otoitz-egiterik, ere, izan...

Pozik ipiñiko nion nik neronek egindako gurutz bat baña ez det ori egiterik, ere, izan.

Gau bertan itxi zidan Petten-ek ganbarako atea, ta ostikoka
bialdu ninduten andik etxepeko andra onak.

Iñork ez dit laztan bat eman geroztik.

Ez itz goxo bat, ere, esan...

Zakar bata banintza bezelaxe ibili naute geroztik munduan...

(Ikusleeri)

Zegatik eskatzen didazute ba, gaur, neri, Jaun-Andreak, zuek
sekula eman ez zidazuten maitasun ori?

Eriotz bat egin det bai...!

Bañan ez al zenduten zuek leenago, bai nerekin eta bai nere
amarekin, beste eriotz bat egin...?

Eta zuek egindako eriotz orrek, ez al zuan urkamendirik me-
rezi...?

Maitasun pixka bat eman ba zidazuten leen, ez nengoke ni
gaur emen.

Or nengoke ni ere zuen artean...!

Ez zidazuten eman, ordea...

Eta orain agertui nai didazute erruki ori, ez det bear orain. *Leen
bear nuan.*

Betor, ba eriotza...!

Eta izan dezala jaungoikoak nerekin gizonak izan ez duten
errukia ta maitasuna.

Laister naiz, berriro ere, zure ondoan, ama."

Ni ez neskazar (Äntzerki honen amaieran Prakax eta Pospolinen
arteko solasaldia)

Prakax.- Poxpolintxu adi zan
nere erantzuna
nere erantzuna
nere erantzuna

Poxpol.- Igandean nai ezkeru
Prakax maitea,
Prakas maitea,
lenengo deia...

Prakax.- Mutil zarra gelditzeko
asmoetan ni,
asmoetan ni,
asmoetan ni...
Neskazarra gelditzera
obe den ba ik
obe den ba ik
obe den ba ik...

Poxpol.- Ai, az ... Ez Prakax... Nik ez det nesказар gelditu nai... ni ez nesказар...!

Modu honetako exenplu gehiago jar ditzakegu baina maisu ospetsu baten iritzia ekarri nahi dut: On Manuel Lekuonak Fernando Amezketarri erindako hitzaurrean honela dio:

"Ez noa gaurko saio oni buruz ezer esatera, osagarri bezala lagun dijoakion besteari buruz bakarrik esango dizut zerbait. Teatro gaia bezala egin du D. Anastasiok eta "Fernando Amezketarra" ipini dio izen. Baña badakizu, badela teatro-gaia ta teatro-gai mueta bat bait da au ere (ainbeste dira) ipuin xorta bezala egin du D. Anastasiok bere antzerki au. Fernandoren ipuiak. Ipui bakoitza bere kontarien aotan ipiñi du, kontari bakoitzak bere doñu, bere gatz eman dezaion. Eta ederki. Oso ederki".

Tema. Anastasioren antzerkiaren gaia gizona da. Honen bidez bere kideari, zintotasunean, hizkuntzaren erabilpenean, eta gizatasuren ikasgaiak eskaintzen dizkio irakurle eta, nola ez, "ikusentzuleari".

Karakterizazioa. Egile honen antzerkien karakterizazioa bi alorretan mugatzen da: *Kristautasuna* eta *Abertzaletasuna*, Anastasiorentzat antzerkia tresna bat bihurtzen da kristau fedea ikusentzule eta irakurleen sendogarri. Eta abertzaletasun adierazgarri lekuko dira zenbait antzerki obretako pertsonaiak. Bat aipatuaz:

Euskal-Erriaren etorkizuna...!

Aitor.- "Azkaragoak ziñatela, uste nian. Zazpi makilla austeko etzenuten gauza bat besterik egin behar: lokarria kendu, lenen-gotik, eta banaka-banaka autsi gero makillak. Begira zeñen errez autsiko ditudan nik...! (Eta lokarria askatu ondoren, bana, banaka ausiko ditu Aitorrek zazpi makillak ikusleeri itz egingo die). Ikasbide au eman nai izan dizuet zueri, euskaldun maiteori... Euskaldunak alkaturik biziko geran artean, ez da munduan, Euskalerra menderatuko duen etsairik... Bañan sakabnatzen baldin ba'gera etsairik txikienak menderatuko gaitu orduan, ez bait gera inor banaka...!

Bañan ez aaztu, euskaldun maiteok, euskera dela, gu-danok lotzen gaituan lokarri bakarra...! Euskal erria'k ba, euskarak iraungo duan arte iraungo du, ta ez geiago...!

Zuen eskuetan dezute, bada, Euskal Erriaren etorkizuna".

5.-Beste lanak

Ipuiak

Hainbat ipui idatzi ditu bainan aipagarria da 1967.urtean Gerrediaga Elkarteak eraturako Kirikiño ipui lehiaketan *Ohorezko Aipamena* jaso zuena: *Ez da putz gero, jauna*.

Liburuak

- 1955.urtean *Yaneta* ensaioa idazten du. Hau ez da oraino argitaratu.
- 1965.urtean *Auritz* ensaioa idazten du. 1993.urtean bere arreba Paularen babesean argitaratzen da.
- 1973.urtean *Erreka zuloan eta...* liburua argitaratu zuen "Kardaberazek
- 1975.urtean *Garxi-Ximeno eta...* liburua argitaratu zen eta urte berean *Amezketako Pernando* ensaioak argia ikusi zuen, eta baita *20 ipui ta ikastolerako antzerkitxo bat-ek* ere. Hiru liburu hauek *Kardaberazen* babesean argitaratuak izan ziren.
- 1992.- *Anastasio antzerkilaria* Azpeitiako Euskal Antzerki Topaketak.
- 1994.- *Kanta kantari*
- 1995.- *Lisieux'ko Teresatxo deunaren bisitza*
- 1995.- *Aitarengandik ikasiak...*

Itzulpenak

Bi lan itzuli ditu, bata *Biblia ikasketa* 1970an eta, bestea, 1977.urtean argitaraturako *Jehovatarrak*. Bi argitalpen hauek Donato Arrindaren babespean egin ziren.

Bertsoak

Bertso asko idatzi zituen eleiz girokoak. Santa Ageda bezperako bertsoak prestatu izan ditu, eta zer esanik ez ikastolak sortu berriak zirenean jarritako bertsoak, irakasleek eskatuta ikastole-tako gaztetxoek ikasi zituzten. Bertso mota hauek garaiko fruituak izan ziren, denborak galdu zituenak hala eta guztiz ere, *Olerti* al-dizkarian aurki daitezke:

Orreaga...!	(1982)	10-12
Erbestean	(1984)	116

Lantxo honen amaiera egiterakoan burutik ezin dut kendu On Manuel Lekuonari eskaintzen dion "Oroigarri..." Erreka zuloan liburuan... "Ni ez kristarra" antzerkiaren hitzaurrea:

"Ondo dakit nik-neronek agertu nai izan dedana emen: zure omenez,

D. Manuel, antzeztu zuten nere lagun aiek nik euskaraz egin nuan nere lenengo lantxoia."

Ziur nago gure Jaun Zerukoak gure *Sustrai*z (Anastasio Albi-suk bere obrak izen honekin izenpetzen zituen) bere alboan jarriko zuela eta euskaldun antzerkilarion babesle izango dela gure egoera makaletan Jaunaren argibidez irtenbideak aurki ditzagun. *Ala bedi.*